

Lễ hội Rằm tháng Giêng Ở ĐÌNH LÀNG CAO TRẠCH

HỒ DUY THIÊN

Đình làng Cao Trạch thuộc thôn Cao Trạch, xã Phong Hóa (Tuyên Hóa) được xây dựng từ năm 1926. Khi mới xây dựng, đình có đình tiền, đình hậu, miếu thờ thần bên phải, trước đình có bức bình phong và 2 cột nanh cao vút với các câu đối chữ Hán làm bằng sành sứ. Đình tọa lạc trên một vùng đất

bằng phẳng, hướng mặt ra sông Gianh. Trải qua bao thăng trầm của lịch sử, chiến tranh tàn phá nên hiện nay chỉ còn đình hậu, riêng đình tiền đã hư hỏng từ lâu.

Theo các cụ cao niên trong làng kể lại, trước đây đình tiền có 3 gian rất to, cột đình 2 người ôm không xuể, được xây dựng với thiết kế độc đáo công phu, có nhiều phần

Lễ hội Rằm tháng Giêng ở đình làng Cao Trạch.

Ảnh: D.T

• Góc văn hóa tốt bên,
đất nước tiến nhanh
trên đường đổi mới

Nền đạo đức đẹp đẽ,
quê hương hiền hiện
những vẻ đẹp tươi

NGUYỄN TIẾN BÌNH

chạm khắc rất tinh vi ở vì kèo, rường xà của đình. Đình hậu là một gian thờ khá rộng, có mái xây vòm, trên mái vòm có vẽ các hoa văn đủ màu sắc, nhưng do thời gian các họa tiết đã hư hỏng phần lớn. Có 3 cửa vòm ra vào từ đình tiền sang. Mái được lợp bằng ngói vảy. Trước đây, đình được xây dựng bằng các nguyên vật liệu là gạch, vôi và dây tơ hồng. Đình tiền chủ yếu là nơi hội họp, tổ chức các lễ hội, các sự kiện của thôn. Đến nay, một số cây cổ thụ xung quanh đình vẫn còn.

Trong kháng chiến chống Pháp, đình được sử dụng làm nơi huấn luyện quân sự cho bộ đội và dân quân du kích; điều trị cho thương bệnh binh; các cuộc họp của cán bộ xã, huyện chuẩn bị khởi nghĩa cướp chính quyền. Trong kháng chiến chống Mỹ có một thời gian dài, đình được dùng để làm kho chứa lương thực. Sau đó, đình tiền bị bom phá hủy, chỉ còn lại đình hậu, miếu thờ bên phải, 2 trụ cổng và bức bình phong, nhưng rồi thời gian trôi đi, do tác động của thiên nhiên, của con người đình hậu ngày một bị hư hỏng. Năm 2010, đình mới được tu sửa tôn tạo lại từ sự đóng góp công sức của nhân dân trong làng và con em quê hương.

Với truyền thống tín ngưỡng của người dân đất Việt luôn nhớ đến công ơn của các

vị tổ tiên, các vị có công với nước, với dân nên phía sau đình hậu, chia ra 3 cửa thờ: Chính giữa thờ 2 vị Thành hoàng làng họ Nguyễn và họ Trần; bên phải thờ Đức mẹ Thánh mẫu, các chư tướng chư binh bản bộ (những người đi lính cho quốc gia tử trận); nay thờ thêm các anh linh liệt sỹ của thôn trong 2 cuộc kháng chiến chống Pháp, chống Mỹ của dân tộc và sau năm 1975; bên trái thờ Bản họ canh nông, tiên sư canh nông và cấp chưởng bộ hạ quan làng (những người có công hiến cho làng).

Theo các cụ cao niên, làng Cao Trạch còn có 2 sắc phong thờ nhà Nguyễn: Sắc phong Thành hoàng làng họ Nguyễn và sắc phong Thành hoàng làng họ Trần nhưng nay chỉ còn một cái của họ Trần. Còn miếu bên phải đình hậu thờ thần khai khẩn họ Trần, họ Nguyễn. Những năm trước Cách mạng Tháng Tám năm 1945, lễ hội đình làng thường diễn ra một năm 2 lần. Một lần vào rằm tháng 3 âm lịch tế thành hoàng làng, cầu yên. Một lần vào rằm tháng 7 tế thần nông. Hàng năm, cứ đến ngày lễ, dân làng được các chức sắc trong làng phân công làm cỗ cúng bái. Từ năm 1945, sau Cách mạng Tháng Tám thành công, do có chủ trương của trên chống mê tín dị đoan nên nhiều đền thờ miếu mạo bị phá bỏ, đình làng bị hư hỏng do chiến tranh. Từ đó, lễ hội không còn duy trì được nữa.

Ở Tuyên Hóa trước Cách mạng tháng Tám năm 1945, có nhiều lễ hội diễn ra ở nhiều nơi như: Lễ hội Tam niên ở xã Đức Hóa, Ngũ niên đáo lễ đại trường câu ở xã Tiến Hóa, lễ hội đình làng Cao Trạch, lễ hội đua thuyền... Cho đến ngày nay, các lễ hội đã mai một theo thời gian, chỉ còn lễ hội đua thuyền truyền thống và lễ hội rằm tháng giêng ở đình làng Cao Trạch mới được phục dựng lại.

Vào rằm tháng giêng, ngay từ sáng sớm, người dân nơi đây ai cũng ăn mặc chỉnh tề, tấp nập về đình làng để được hòa mình vào không gian thành kính, linh thiêng của lễ

hội cầu yên đầu năm mới. Lễ hội Rằm tháng Giêng ở đình làng Cao Trạch được tổ chức với mục đích khơi dậy truyền thống tốt đẹp của các thế hệ cha ông, tưởng nhớ công đức của các vị tiên hiền đã có công lập làng, cầu cho quốc thái dân an, mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu, xây dựng một cộng đồng làng xóm yêu thương lẫn nhau, đoàn kết đùm bọc giúp đỡ nhau cùng phát triển.

Chủ lễ là trưởng thôn, ngoài ra còn có 2 người bồi tế thay mặt cho 2 họ lớn của thôn có công lập làng là họ Trần và họ Nguyễn đứng ra chịu trách nhiệm cúng tế. Người điều hành lễ là một vị cao niên có uy tín trong làng. Lễ được tiến hành trong không khí trang nghiêm và thành kính ngay trước cửa chính của đình hậu (vì đình tiền không còn nữa). Trước khi vào làm lễ các chức sắc trong làng đứng 2 bên dãy chiếu được trải ở bên ngoài gian giữa đình hậu. Trang phục của người hành lễ uy nghi, áo dài có chít khăn xếp. Đặc biệt, chủ lễ mang áo dài màu đỏ, đầu đội mũ cánh chuồn màu đỏ.

Đầu tiên, người điều hành lễ đánh trống khai lễ. Sau đó, chủ lễ bái thiên địa để xin lập vò hương cúng tế. Tiếp đến, chủ lễ dâng hương, dâng rượu, khấn vái mời các vị thần, vong linh các bậc tiên nhân, các liệt sỹ và những người có công với nước với dân về hưởng lễ. Chủ lễ tiếp tục đọc sớ tế lễ, báo cáo lại với Bản thổ Thành hoàng làng, các vị khai khẩn đất đai, các vị khai sinh dòng họ về việc dân làng tổ chức lễ để tri ân các bậc tiên nhân và cầu khẩn đất trời phù hộ cho nhân dân trong làng một năm an bình, mạnh khỏe, gặp nhiều may mắn, điều lành đưa lại, điều hại đẩy đi... dân làng thì chăm chú lắng nghe chủ lễ cúng tế. Đến phần tế lễ, 11 cô gái được chọn lựa ở trong làng, mặc áo dài truyền thống, với tấm lòng thành kính đội các mâm cỗ lần lượt kính dâng lên những vị thần. Mâm cỗ chủ yếu là xôi thịt, bánh trái, hoa quả được đặt trên các bàn thờ ở đình hậu. Sau phần dâng lễ, mọi người dự lễ lần lượt lên dâng hương. Phần hội được

HOÀNG MINH ĐỨC

Mưa xuân

*Xuân lác rắc giọt mưa rơi
Mưa rây rây hạt đất trời nở hoa
Thương anh trên đảo Trường Sa
Đất mẹ gửi đến đảo xa ấm lòng
Hoa đào, câu đối, bánh chưng
Giọt mưa khoe sắc từng bùng núi sông
Giọt mưa như sợi chỉ hồng
Giọt mưa kết nối tấm lòng người xa.*

đông đảo người dân tham gia với các hoạt động: văn hóa - văn nghệ, thể thao...

Ông Trần Xuân Quê, một vị cao niên có uy tín trong làng cho biết: “Mặc dù lễ hội đình làng Cao Trạch mới được khôi phục lại nhưng đã trở thành ngày hội lớn, thu hút đông đảo nhân dân trong làng, trong xã và con em quê hương ở khắp mọi nơi về tham dự. Lễ hội không chỉ thể hiện mong ước những điều tốt đẹp sẽ diễn ra, cầu cho mưa thuận gió hòa, mùa màng tươi tốt, quốc thái dân an mà còn là niềm tự hào của người dân địa phương”.

Lễ hội Rằm tháng Giêng ở đình làng Cao Trạch là hoạt động văn hóa phi vật thể trong đời sống tâm linh của người dân nơi đây. Về với lễ hội này, mọi người sẽ được thưởng thức nét sinh hoạt văn hóa tâm linh mang bản sắc của một vùng quê ở miền sơn cước Tuyên Hóa. Tin chắc với sự quan tâm của cấp ủy Đảng, chính quyền địa phương lễ hội này sẽ được tiếp tục duy trì, phát triển trở thành nét đẹp văn hóa trong đời sống tinh thần của nhân dân ■

H.D.T